

IDEE EUROPY

IDEE EUROPY

wybór tekstów

Wybór i opracowanie
Katarzyna Polus-Rogalska

wydawnictwo
akademii
bydgoskiej

Bydgoszcz 2004

Komitet Redakcyjny
Wojciech Tomasiak (przewodniczący), Adam Boratyński,
Stanisław Kowalik, Józef Kubik, Jolanta Mędelka,
Dorota Skublicka (sekretarz)

Recenzenci
Prof. dr hab. Andrzej Chodubski
Prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski

Projekt okładki
Monika Owieśna

Redaktor
Ewa Indykiewicz

© Copyright by Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej
im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2004

ISBN 83-7096-520-2

Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej
im. Kazimierza Wielkiego
(członek Polskiej Izby Książki)
ul. Powstańców Wielkopolskich 2, 85-090 Bydgoszcz
tel./fax (052) 322 52 74
e-mail: wydaw@ab.edu.pl www.wydawnictwo.ab.edu.pl
Rozpowszechnianie: tel. (052) 360 87 16, 340 09 42
Skład: Przedsiębiorstwo Marketingowe „LOGO”, tel. (052) 340 18 52
Druk: Dział Poligrafii AB, tel./fax (052) 341 20 45
Poz. 1043 Ark. wyd. 23,0

SPIS TREŚCI

Przedmowa	9
I. JEDNOŚĆ CZY WIELOŚĆ?	
Arystoteles: <i>Definicja państwa. Człowiek jest z natury stworzony do życia w państwie</i>	15
F. Nietzsche: <i>Europa pragnie zjednoczenia</i>	17
H. Bergson: <i>Powinność moralna</i>	19
E. Fromm: <i>Alienacja i zdrowie psychiczne</i>	22
H. Arendt: <i>O spójności grupowej</i>	30
H. Arendt: <i>O stowarzyszaniu się</i>	32
J. Rawls: <i>O związku społecznym</i>	36
M. Buber: <i>Między społeczeństwem a państwem</i>	38
II. WOLNOŚĆ CZY ZNIEWOLENIE?	
Arystoteles: <i>Dom, czyli rodzina najmniejszą częścią składową państwa. Niewolnik jako część własności domowej. Jego definicja. Niewolnicy z natury i wbrew niej. Stosunek pana do niewolnika</i>	48
N. Machiavelli: <i>Z jakimi ludami Rzymianie prowadzili wojny i z jak wielkim uporem broniły one swej wolności?</i>	53
T. Hobbes: <i>O wolności poddanych</i>	56
J. Locke: <i>O naturalnej wolności i o niewoli</i>	58
J. Locke: <i>O podporządkowaniu się prawu</i>	59
J. Rousseau: <i>O odstąpieniu</i>	60
I. Kant: <i>Pojęcie wolności jest kluczem do wyjaśnienia autonomii woli</i>	63
E. Fromm: <i>Wolność i spontaniczność</i>	64
G. Orwell: <i>Literatura a totalitaryzm</i>	74
G. Orwell: <i>Wolność słowa i prasy</i>	75
S. Weil: <i>Wolność</i>	79
I. Berlin: <i>Wolność pozytywna i negatywna</i>	80
M. Friedman: <i>O wolności gospodarczej</i>	96
J. Rawls: <i>Pojęcie wolności</i>	97
J. Rawls: <i>Wolność reklamy</i>	99

III. RÓWNOŚĆ CZY NIERÓWNOŚĆ?

Arystoteles: <i>O równości</i>	104
J. Locke: <i>O stanie natury</i>	107
J. Locke: <i>O naturalnej równości</i>	110
G. Orwell: <i>Notatki w drodze</i>	110
H. Arendt: <i>O segregacji rasowej</i>	112
S. Weil: <i>Równość</i>	113
M. Friedman: <i>Stworzeni równymi</i>	115
J. Rawls: <i>O idei rozumu publicznego raz jeszcze</i>	116

IV. SPRAWIEDLIWOŚĆ CZY NIESPRAWIEDLIWOŚĆ?

Platon: <i>O stosunku sprawiedliwości do niesprawiedliwości</i>	117
Cycon: <i>O sprawiedliwości</i>	119
Św. Augustyn: <i>O odłączeniu dobrych od złych, przez co wyjaśnia się ów przedział, który uczyni sąd ostateczny</i>	127
Św. Augustyn: <i>O tych, co utrzymują, że na sądzie ostatecznym żaden człowiek nie będzie potępiony, bo się święci wstawiać będą za każdym</i>	128
Św. Tomasz z Akwinu: <i>O sprawiedliwości ogólnej i szczególnej</i>	129
J. Eckhart: <i>Sprawiedliwi żyć będą wiecznie</i>	132
T. Hobbes: <i>O sprawiedliwości komutatywnej i dystrybtywnej</i>	134
L. Strauss: <i>O sprawiedliwych ustawach</i>	135
H. Arendt: <i>O przemocy</i>	136
J. Rawls: <i>Główna idea teorii sprawiedliwości</i>	138
J. Rawls: <i>Pełna autonomia: polityczna, nie etyczna</i>	140

V. PORZĄDEK CZY NIEPORZĄDEK? ZORGANIZOWANIE CZY CHAOS?

G. Hegel: <i>O stanie rozpadu Niemiec</i>	143
J. Ortega y Gasset: <i>Kto rządzi Światem?</i>	149
L. Strauss: <i>O słusznym porządku społecznym</i>	151
E. Fromm: <i>Sprawowanie autorytetu</i>	152
J. Galbraith: <i>Podstawowe zasady regulacji</i>	154
J. Galbraith: <i>Syndrom biurokratyczny</i>	157
S. Weil: <i>Ład</i>	160

VI. OGRANICZONOŚĆ CZY NIEOGRANICZONOŚĆ?

T. Hobbes: <i>O władzy najwyższej</i>	163
J. Rousseau: <i>O dyktaturze</i>	165
K. Popper: <i>Spółczesność doskonała nie jest możliwe</i>	167
J. Galbraith: <i>Niezależność wojska</i>	168
M. Friedman: <i>Ograniczanie liczby pracujących</i>	171

VII. WSPÓŁPRACA CZY PODPORZĄDKOWANIE?

T. Hobbes: <i>O władzy ojcowskiej i despotycznej</i>	172
T. Hobbes: <i>O panowaniu</i>	175
J. Rousseau: <i>O prawie silniejszego</i>	175
J. Rousseau: <i>O rządach ogólnie</i>	176
H. Marcuse: <i>Postęp dominacji</i>	179
H. Arendt: <i>Ideologia i terror: nowatorska forma rządów</i>	187
S. Weil: <i>Hierarchia</i>	205
S. Weil: <i>Posłuszeństwo</i>	206
J. Rawls: <i>Prawo ludów</i>	207

VIII. STAŁOŚĆ CZY ZMIENNOŚĆ?

G. Hegel: <i>O historii</i>	209
G. Hegel: <i>O dziejach powszechnych</i>	210
J. Mill: <i>O podstawie indukcji</i>	211
S. Kierkegaard: <i>Stawanie się</i>	211
E. Mounier: <i>Chrześcijaństwo i pojęcie postępu</i>	214
H. Arendt: <i>O zmianach</i>	220
P. Burke: <i>Ruchliwość społeczna</i>	222
P. Burke: <i>Ruchy społeczne</i>	225
P. Burke: <i>O przemianach społecznych</i>	227

IX. PRAWDA CZY KŁAMSTWO?

W. Ockham: <i>Prawda o terminach konkretnych i abstrakcyjnych</i>	233
N. Machiavelli: <i>O ile oskarżenia przynoszą korzyść republice, to oszczerstwa przynoszą jej szkodę</i>	237
T. Hobbes: <i>O błędzie, o fałszywości</i>	239
J. Mill: <i>O abstrakcji, czyli o tworzeniu pojęć</i>	240
F. Nietzsche: <i>O woli prawdy</i>	242
E. Voegelin: <i>Reprezentacja i prawda</i>	244
K. Popper: <i>Logika nauk społecznych</i>	245
K. Popper: <i>Swobodna dyskusja w teorii liberalizmu</i>	246
H. Arendt: <i>O oszustwie</i>	247
S. Weil: <i>Prawda</i>	248

X. DOBRO CZY ZŁO?

T. Hobbes: <i>O człowieku</i>	250
J. Locke: <i>O stanie wojny</i>	253
I. Kant: <i>O przestankach wiecznego pokoju między państwami</i>	256
I. Kant: <i>O imperatywach hipotetycznym i kategorycznym</i>	258
G. Hegel: <i>Dobro i sumienie</i>	260
E. Burke: <i>O złu i dobru</i>	261
S. Freud: <i>Rozczarowanie, jakie niesie ze sobą wojna</i>	265

Spis treści

G. Orwell: <i>Wspomnienia z wojny hiszpańskiej</i>	272
J. Rawls: <i>Dobro jako racjonalność</i>	274
J. Rawls: <i>Definicja dobra w zastosowaniu do osób</i>	277
J. Rawls: <i>Teoria nieidealna</i>	282
M. Buber: <i>Obrazy dobra i zła</i>	282
S. Weil: <i>O wojnie</i>	284
S. Weil: <i>Ta wojna jest wojną religijną</i>	285
K. Wojtyła: <i>Dobro obiektywne</i>	291
Indeks	293
Bibliografia	295
Summary	297